

Тема. Публій Овідій Назон. «Метаморфози». Міфологічна основа розділу «Чотири покоління людей». Елегія «Зима на чужині», втілення в ній душевних переживань поета.

Мета: познайомити учнів з біографією та творчістю Овідія, з'ясувати функцію перетворення в поемі Овідія; розвивати навички аналізу тексту, працювати над виразним читанням; сприяти вихованню у собі кращих моральних якостей.

Обладнання: портрет Овідія, збірка його творів, комп'ютерні презентації «Прогулянка до Риму», «Долина нарцисів», репродукція картини Ежена Делакруа «Овідій у скіфів».

Хід уроку

Вінець Овідія довіку не зів'яне.
М.Зеров

I. Актуалізація опорних знань учнів.

Підготовка учнів до активного сприйняття учбового матеріалу.

Вчитель. Давним-давно у старовинному місті жив Майстер, оточений учнями. Найздібніший із них одного разу замислився: «А чи є питання, на яке наш Майстер не зміг би дати відповіді?» Він пішов на квітучу галявину, спіймав найкрасивішого метелика і заховав його у долонях. Метелик торкався лапками його рук, і учню було лоскотно. Посміхаючись, він підійшов до Майстра і запитав: «Скажіть, який метелик у мене в руках: живий чи мертвий?» Він міцно тримав метелика у зімкнутих долонях і був готовий у будь-яку мить стиснути їх заради своєї істини. Не дивлячись на руки учня, Майстер відповів: «Все у твоїх руках».

Наше життя складається із спілкування, ми постійно знаходимося у взаємодії з оточуючим світом і людьми. Від того, наскільки вміло ми вміємо спілкуватися, залежить те, як нас сприймуть оточуючі і наскільки успішними ми будемо у житті. Вміння спілкуватися – це мистецтво слухати і чути, мистецтво бачити і відчувати, вміння розуміти співрозмовника і донести до нього свої думки.

То ж давайте сьогодні на уроці почуємо гомін віків і один одного, а девізом уроку хай стануть слова Майстра, які ми трішечки змінимо: «Все у наших руках».

Вчитель. Книги, як і люди, мають свою долю. Вона залежить від того, як їх сприйме читач. Іншими словами – з яким настроєм візьме їх до рук. Одні книги живуть тисячоліття, інші – лежать на книжкових полицях роками, вкриваючись пилом, навіть не підозрюючи про те, що вони створені для людини.

- А яким книгам саме ви ніколи не дасте вкритися пилом, тому що вам цікаво спілкуватися з їхніми авторами? (Відповіді учнів)

II. Оголошення теми і мети уроку.

Вчитель. До таких книг належать і твори давньоримського поета Публія Овідія Назона, які майже дві тисячі років знаходять свого читача. Тож Овідій не помилився, написавши в кінці своїх «Метаморфоз»: «Я буду жити у віках».

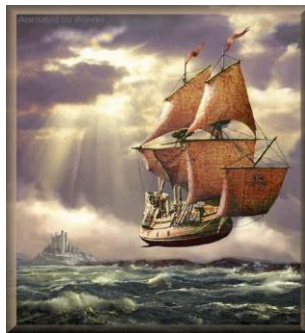
То ж сьогоднішній урок ми присвячуємо одному із найвидатніших поетів світу – Овідію. Тема уроку: «Публій Овідій Назон. «Метаморфози». Міфологічна основа розділу «Чотири покоління людей». Елегія «Зима на чужині», втілення в ній душевних переживань поета».

Приєм «Очікування». Що ви очікуєте від сьогоднішнього уроку? Про що хотіли б дізнатися?

Вчитель. Отже, метою нашого уроку буде познайомитися з біографією та творчістю Овідія, розвивати навички аналізу тексту, працювати над виразним читанням; сприяти вихованню у собі кращих моральних якостей.

III. Сприйняття і засвоєння нового матеріалу.

Вчитель. Скажіть, будь ласка, чи любите ви подорожувати? І де побували найближчим часом? То ж на уроці ми здійснимо цікаву і захоплюючу подорож у минуле, у світ поезії. А подорожувати вам пропоную ось цим вітрильником.

Вчитель. Перш за все здійснимо уявну подорож до «вічного міста», «міста на семи пагорбах», «праматері міст» - до Риму, який був центром могутньої Римської імперії, з якої походив Овідій.

(На моніторі комп'ютера демонструється презентація «Подорож до Риму»)

Екскурсовод. Серцем однієї з найдивовижніших і найпрекрасніших країн на земному кулі Італії є Рим. На кожному кроці у місті історичні пам'ятки. Опинившись у такому місці, мимоволі пірнаєш в історію часів імператора і скрізь відчувається дух античності. Усе минуле нинішньої Італії сплелось в ньому, від часу становлення Римської Імперії, до наших днів. Важко порахувати всі пам'ятники, храми, арени, можна зрозуміти його велич і усвідомити всю його красу. Деякі люди говорять, що не

можна зрозуміти Італії, не побувавши в її серці, Римі. У його межах розташовано місто-державу Ватикан, а також безцінні пам'ятники і ансамблі античності - Римський і Імператорський Форуми, Базіліка Емілія, храм весті, храм Ромула, Палатин, і безліч інших прекрасних споруд. Пам'ятники Середньовіччя, Відродження і Бароко також не менш різноманітні - Катакомби, в яких ховалися від переслідувань перші християни, ранньохристиянські і середньовічні церкви, прикрашені прекрасними мозаїками, оточена грандіозними палацами найвідоміша площа Риму - П'язза Навона з трьома фонтанами, Площа Іспанії, Капітолійський горб, Фонтану ді Треві, капела Санта Санкторум, в якій знаходиться Скеля Санта - сходи, по яких піднімався Христос на суд Понтія Пілата.

Хто хоча б раз побував у Римі, обов'язково повернеться сюди ще раз.

Вчитель. У стародавньому Римі була високо розвинена література. Тоді, коли Август зміцнював підмурки Римської держави, відроджував римські чесноти – благочестивість, суворість, стриманість – Овідій політикою не переймався зовсім. Улюбленець долі й багатой молоді, він оспівував кохання. Та ще й іронізував: мовляв, якщо Октавіан так наполягає, що Рим засновано Венериним сином Енеєм, то в цьому місті оспівувати кохання потрібно вже через повагу до богині кохання Венери.

- Зверніть, будь ласка, увагу ось на ці картини. Яким постає перед нами поет?

- Що ж нам відомо про Овідія?

(Повідомлення учнів.)

Вчитель. Для України особливо близький образ Овідія-вигнанця. Автор цікавого дослідження "Овідій в українській літературі" Пеленський слушно зазначає, що вже з другої половини XVI ст. Овідій "промощує собі шлях на Україну зразу не стільки своїми поезіями, скільки своїм життям". Річ у тім, що власне з Україною пов'язували у ті часи місце заслання Овідія. Народна етимологія пов'язувала з Овідієм такі топоніми як Видова, Овидова, Овидове озеро (біля лиману Дністра) та Овидова гора на Гуцульщині тощо. Вірили, що Овідій писав "слов'янською, або руською" мовою, захопившись її милозвучністю. Легенда протривала аж до кінця XVIII ст.: у 1793 р. поселення біля колишньої турецької фортеці Хаджи-Дере дістало назву Овідіополь, очевидно, з тих міркувань, що тут колись дійсно побував Овідій. Втім, хоча легенда

відійшла в минуле, не забуваймо, що місце вигнання Овідія не таке вже й віддалене від тих територій, де, за М. Грушевським, селилися предки нинішніх українців.

Вчитель. Прослухавши розповідь однокласника, у вас склалося певне враження про поета.

«Незакінчене речення»: «Овідій постав у моїй уяві, як людина, ...»

Вчитель. Справжню славу Овідієві принесла поема «Метаморфози», де з великою художньою силою відтворені міфологічні сюжети: всесвітній потоп, чотири людські покоління та інше. Що ж таке метаморфоза?

Словникова робота.

Метаморфоза – перетворення.

Вчитель. Тема перетворення посідає значне місце в міфології всіх народів. Були такі міфи, звичайно, і у греків. Достатньо пригадати прекрасного юнака, що перетворився на квітку нарцис, або Дафну, яка, рятуючись від Аполлона, стала лавровим деревом. Мотив перетворення дуже часто зустрічається в народних і літературних казках: гарбуз перетворюється на карету, миші на лакеїв («Попелюшка»), потворне чудовисько стає чарівним принцом у казці «Червоненька квіточка», нездара та нахаба сприймається оточуючими як талановита людина («Крихітка Цахес»).

Саме Овідій використав для написання своєї поеми міфологічні сюжети. У 15 книг увійшло близько 250 епізодів, написаних гекзаметром. Сюжети про перетворення розповідають про виникнення зірок, тварин, рослин, рік, джерел, скель, людей. Поєднавши багато метаморфоз разом, Овідій написав поему, що пояснює походження усього світу.

Вчитель. Давайте зараз послухаємо розповідь про прекрасну квітку нарцис і одночасно самі відправимося у долину нарцисів, яка знаходиться на околицях міста Хуста, що на Закарпатті.

(Презентація «Нарцис») (Учень розповідає легенду про нарцис)

Вчитель. До «Метаморфоз» Овідія можна звертатися і як до енциклопедичних міфів, і як до повчального твору. Генії античного слова промовляють до нас зі сторінок його творів, тож прислухаймося до них, адже вони можуть і розважити, і розчулити, і навчити.

Робота з текстом «Чотири покоління людей».

Бесіда.

- Чому Овідій «класифікує» покоління людей, уживаючи назви різних металів?
- Як змінювався клімат, спосіб життя та звички людей від золотої доби до залізної?
- За якої доби Прометей обдарував людство?

- Чому Овідій вважав золото шкідливішим за залізо?
- Як повернути золоту добу?

Висновок. Як повернути Овідієву «золоту добу»? Це не просте питання, на яке шукають відповіді філософи, соціологи, політики. Напевно, одна людина не зможе розв'язати цієї проблеми, але ж прагнення до злагоди та гармонії, виховання самого себе, чесність у стосунках з людьми та доброта вже можуть зробити багато! Отак, описуючи золотий вік та протиставляючи його віку залізному античний автор з глибини віків нагадує сучасним людям про втрачений мир, про зло, яким треба боротися і якому не можна потурати...

Вчитель. Овідій також захоплювався і елегією.

Словникова робота.

Елегія – жанр лірики журливого змісту.

У римській поезії в елегії починають переважати особисті переживання самотності, розчарування, страждання. У збірці «Сумні елегії» простежуються трагічні мотиви: розлука із сім'єю, туга за батьківщиною, ненависть до чужини, прославлення поезії як єдиної опори в тяжкому житті.

Робота з текстом «Зима на чужині».

Бесіда.

- Що в причорноморській зимі поета вражає найбільше?
- Від чого поет страждає найбільше: від зимового холоду чи туги за рідним містом?
- Чому Овідію не подобається жити на чужині? (Заслання – це духовна пустка. И дым отечества нам сладок и приятен).

IV. Закріплення навчального матеріалу.

Вчитель. Час сплинув швидко, і ми з вами дісталися порту нашого призначення. Чи збулися ваші передбачення? Чи досягли ми мети уроку?

«Мікрофон»: «Сьогодні на уроці я дізнався..»
«Сьогодні на уроці мене здивувало ...»
«Сьогодні на уроці я зрозумів...»

Вчитель. Давайте повернемося до епіграфу нашого уроку. Чи згодні ви, що «вінець Овідія ніколи не зів'яне», як стверджував М.Зеров?

Вінець Овідія довіку не зів'яне.
Безсмертний "Плач" його, гіркий і незрівняний,
Елегії душні, як цвіт весняних лоз,
І чари сонячні його "Метаморфоз",
І мудрі тонкощі ученого кохання..
Хай Цезар злоститься, і хай літа вигнання

Зігнуть високий стан і сивину вплетуть,
І хай гуде сармат і гети смерть несуть,
А гнівний Понт реве, і гори набігають, -
Народи і віки не раз іще згадають
Дзвінких його пісень легкий свавольний лад
Стогнанням ніжних альб і дзвоном серенад.
М. Зеров. "Безсмертя"

V. Підсумок.

Вчитель. Зараз я хочу, щоб ви висловили особисту думку про урок і свою роботу на уроці. Перед вами на парті - рибки. Якщо на уроці ви дізналися щось нове, вам було цікаво, ви працювали – оберіть зелену рибку; якщо вам було байдуже те, про що йшла мова – жовту; якщо ви вважає, що дарма згаяли час – червону. І давайте відпустимо ці рибки у море. *(Учні прикріплюють рибки до малюнку із зображенням корабля у морі)*

Вчитель. Стародавнє прислів'я говорить, що не можна двічі ввійти в одну й ту саму річку. Це вже буде інша ріка – вона тече, рухається, змінюються її береги; і вода, і небо над нею кожен секунду стають іншими. Людина теж змінюється – кожна прожита мить народжує в ній новий досвід, нову думку, нове почуття.

Не можна двічі ввійти в одну і ту ж книгу. Якщо це справжня книга, вона рухається і росте разом з нами. Я думаю, що можливо, хто – небудь із вас, ставши дорослим, ще раз візьме у руки томик віршів Овідія. І читаючи знайомі рядочки, в кожному з них відкриє для себе щось нове, невідоме, тому що їх не можна вичерпати, їх можна тільки читати знову і знову.

VI. Домашнє завдання.

Обов'язкове: опрацювати сторінки підручника 99 -103, виразно читати уривки із творів Овідія.

На вибір: написати твір «Дивних багато у світі див, найдивніше із них – людина» або створити комп'ютерну презентацію «Світ очима Овідія».

